

Voin Milevski

MORALNI REALIZAM PITERA REJLTONA

APSTRAKT: Piter Rejltton je moralni realista, naturalistički kognitivista i redukcionista. On je realista u smislu da postoje moralne činjenice. Ove moralne činjenice su konstituisane prirodnim činjenicama. U tom smislu je Rejltton naturalistički realista. Međutim, da bi mogao da zastupa svoju realističku tezu on mora da pokaže da moralne činjenice imaju eksplanatornu funkciju, tj. da mogu da doprinose aposteriornim objašnjenjima nekih važnih odlika našeg iskustva. Ovaj uslov, koji se mora zadovoljiti da bi se s pravom mogao zastupati naturalistički realizam, on naziva generičkom strategijom naturalističkog realizma. U prvom delu ovog rada, pokazuje se na koji način Rejltton dokazuje da ova generička strategija važi u slučaju ne-moralne dobrote (non-moral goodness) i u slučaju moralne ispravnosti (moral rightness). U zaključku rada ću pokušati da pokažem da je jedna od najvećih zamerki koje se mogu uputiti Rejlttonu neadekvatno objašnjenje vrednosnih standarda. Pored toga, njegovo stanovište ne pruža jasan odgovor na mnoga važna pitanja.

KLJUČNE REČI: moralni realizam, naturalizam, redukcionizam, reformišuća definicija, reduktivna osnova, objektivni interes, vrednosni standard.

1. Klasifikacija metaetičkih teorija

Pre nego što se pređe na detaljnije izlaganje Rejlttonove argumentacije, bilo bi dobro malo preciznije odrediti mesto njegovog stanovišta među ostalim metaetičkim stanovištima. U ovom radu ću se uglavnom oslanjati na podelu metaetičkih teorija koju izlaže Aleksander Miler (Miller), u svojoj knjizi *Uvod u savremenu metaetiku*.¹ Jedna od glavnih podela u metaetici je na kognitivizam i ne-kognitivizam.

Kognitivisti smatraju da moralni sudovi izražavaju² verovanja (*beliefs*). Po njima, moralni sudovi mogu biti istiniti ili lažni, jer i verovanja mogu biti istinita ili lažna. Ne-kognitivisti, sa druge strane, smatraju da moralni sudovi izražavaju ne-

1 Miller, A.: *An Introduction to Contemporary Metaethics*, Polity Press, Cambridge UK, 2003.

2 Često se u novijoj literaturi može pronaći ovakvo, pomalo nezgodno, određenje: „izražavanje (*expression*) uverenja“. U strogom smislu reči, uverenja ili verovanja (*beliefs*) su nešto što može biti istinito ili lažno i ona se mogu samo iskazivati (*state*), a ne izražavati (*express*).

kognitivna stanja kao što su emocije ili želje (*desires*). Moralni sudovi ne mogu biti istiniti ni lažni, jer emocije i želje ne mogu biti istinite ni lažne; tj. to nisu stanja koja se mogu procenjivati u terminima istinitosti i lažnosti. Kognitivizam se deli na kognitivizam u jakom smislu (*strong cognitivism*) i na kognitivizam u slabom smislu (*weak cognitivism*). Kognitivizam u jakom smislu je zapravo konjunkcija dva stava:

1. Moralni sudovi mogu da budu procenjeni u terminima istinitosti i lažnosti³.
2. Moralni sudovi mogu da budu rezultat/ishod (*the upshot*) kognitivnog pristupanja činjenicama koje ih (tj. moralne sudove) čine istinitim.

Kognitivizam u jakom smislu može biti naturalistički ili ne-naturalistički. Da bismo mogli uvideti razliku između ove dve vrste kognitivizma, treba ukazati na to da su kognitivisti (u jakom ili slabom smislu) bez izuzetka moralni realisti⁴. Kako ističe Džefri Sejer Mek Kord (Sayre-McCord)⁵, moralni realisti tvrde da postoje moralne činjenice i da su u svetlu tih činjenica naši moralni sudovi istiniti ili lažni. Pored toga što veruju da postoje moralne činjenice i moralna svojstva, oni smatraju i da je postojanje i otkrivanje ovih činjenica nezavisno od ljudskog mišljenja. Naravno, ovde svako slaganje između moralnih realista prestaje, jer postoje ozbiljna neslaganja u pogledu prirode ovih moralnih činjenica. Upravo u ovim neslaganjima oko prirode moralnih činjenica treba pronaći razliku između dve vrste kognitivizma u jakom smislu.

Naime, kognitivisti mogu da smatraju da su ove činjenice prirodne (tj. naturalističke) ili mogu da smatraju da su one ne-prirodne, tj. da nisu identične ili svodljive (*reducible*) na prirodna svojstva. Prvo stanovište je naturalistički kognitivizam, dok je drugo ne-naturalistički kognitivizam. Nas neće dalje zanimati ne-naturalistički kognitivizam, već će se sva pažnja usmeriti na naturalistički kognitivizam. Međutim, to ne znači da došao kraj daljim podelama. Postoje naturalistički kognitivisti koji smatraju da su moralna svojstva nesvodljiva (*irreducible*) prirodna svojstva (Sturgeon, Brink, Boyd). Ovakvo stanovište zastupaju tzv. realisti sa Kornel univerziteta (*Cornell realists*). Pored njih, postoje naturalistički kognitivisti koji su naturalistički redukcionisti. Upravo je ovo stanovište koje zastupa Piter Rejlton. Rejlton je moralni realista; naturalistički kognitivista; on je pored toga i redukcionista. On je realista u smislu da postoje moralne činjenice. Ove moralne čin-

- 3 Ovo je zapravo osnovna teza kognitivizma, koju obe vrste kognitivizma prihvataju. Razlika između kognitivizma u jakom i slabom smislu se izvodi na osnovu toga što prvi prihvata, dok drugi (tj. slabi) odbacuje drugu tezu.
- 4 Ovde bi trebalo naglasiti da kognitivizam ne podrazumeva moralni realizam. Sasvim je moguće da neko bude kognitivista, ali da ne bude moralni realista. Tipičan predstavnik ovakvog stanovišta je Džon Meki (Mackie).
- 5 Ovo je standardna definicija moralnog realizma. Sayre-McCord, G: „Moral Realism“, u Copp, D.: *The Oxford Handbook of Ethical Theory*, Oxford University Press, Oxford, 2006.

jenice su konstituisane prirodnim činjenicama; u ovom smislu je Rejlton *naturalistički* realista. Međutim, da bi mogao da zastupa svoju realističku tezu on mora da pokaže da moralne činjenice imaju eksplanatornu funkciju, tj. da mogu da doprinosе aposteriornim objašnjenjima nekih važnih odlika našeg iskustva. Ovaj uslov, koji se mora zadovoljiti da bi se mogao s pravom zastupati naturalistički realizam, on naziva generičkom strategijom naturalističkog realizma (*the generic strategy of naturalistic realism*). Dakle, moralne činjenice su konstituisane prirodnim činjenicama, ali da bismo uopšte mogli da postuliramo moralne činjenice, moramo da pokažemo da one imaju eksplanatornu ulogu. U daljem toku ovog rada, pokušaću da pokažem na koji način Rejlton dokazuje da ova generička strategija važi u slučaju ne-moralne dobrote⁷ (*non-moral goodness*) i u slučaju moralne ispravnosti (*moral rightness*).

Trebalo bi dodati da Rejlton pravi razliku između metodološkog i supstancijalnog (*substantive*) naturalizma. Prema Rejltonu, metodološki naturalista usvaja aposteriorni eksplanatorni pristup u oblastima ljudske prakse kao što su epistemologija, semantika ili etika. Tako shvaćeno, to je gledište o metodi. Sa druge strane, supstancijalni naturalista predlaže semantičku interpretaciju pojmova u nekoj oblasti prakse ili diskursa u terminima ili relacijama koje imaju težinu (*pull weight*) u empirijskim naukama. Važno je napomenuti da je moguća bilo koja kombinacija ove dve vrste naturalizma. Moguće je biti metodološki, ali ne i supstancijalni naturalista ili biti supstancijalni, ali ne i metodološki naturalista. Rejlton, međutim, prihvata i metodološki i supstancijalni naturalizam.

2. Rejltonov naturalistički redukcionizam

Pogledajmo kako Rejlton objašnjava svoje gledište:

„Moj naturalista zastupa redukcionističku hipotezu, sintetičku identifikaciju svojstva moralne vrednosti sa kompleksnim naturalističkim svojstvom. On to čini jer veruje da identifikacija može doprineti našem razumevanju moralnosti i njenog mesta u svetu – uključujući takva pitanja kao što je semantički i

6 Na ovom mestu bih želeo da skrenem pažnju na jednu terminološku dvosmislenost kod Rejltona. Naime, Rejlton u svom tekstu „Moralni realizam“ koristi izraz *generic stratagem*, koji bi se najbolje mogao prevesti kao generičko lukavstvo. U tekstu „Naturalizam i preskriptivnost“ on upotrebljava izraz generička strategija (*generic strategy*). Zbog jednostavnosti izlaganja, opredelio sam se za ovaj drugi izraz. Zapravo, oba izraza, uprkos ovoj terminološkoj razlici, upućuju na skup uslova koji moraju da budu zadovoljeni da bi naturalistički projekt mogao da bude ostvaren.

7 U ovom radu ću koristiti izraz „ne-moralna dobrota“ kao direktan prevod engleskog izraza „*non-moral goodness*“. Pod ovim izrazom se misli na „dobro“ koje nije u okviru moralnog konteksta.

epistemički pristup moralnim svojstvima – dok će sačuvati važne odlike normativne uloge moralnih vrednosti.⁸

Na osnovu ovog mesta vidimo da se Rejlton zalaže za sintetičku identifikaciju svojstva moralne vrednosti sa kompleksnim naturalističkim svojstvom. Šta to zapravo znači? Glavna stvar na koju treba skrenuti pažnju je to da se Rejltonov projekt odvija preko tzv. reformišuće definicije (*reforming definition*) moralnih termina u terminima kompleksnog naturalističkog svojstva „N“. Isto tako, treba naglasiti da kod njega nema tvrdnje da je sud „X je ispravno“ ekvivalentan u pogledu značenja sa sudom „X je N“. U svom vrlo uticajnom tekstu „Naturalizam i preskriptivnost“, Rejlton objašnjava da je reformišuća definicija zapravo aposteriorni iskaz (*statement*) ili tvrdnja (*claim*) o identitetu svojstava⁹.

Dakle, iako Rejlton predlaže definiciju moralne ispravnosti u terminima naturalističkog svojstva „N“, on je predlaže kao *reformišuću* definiciju; što će reći, kao definiciju čija je uverljivost zasnovana na aposteriornim osnovama. To da li je reformišuća definicija prihvatljiva jeste a posteriori pitanje. Prema tome, Rejltonov redukcionizam ne teži da ukaže na neke analitičke veze između moralnih i naturalističkih predikata¹⁰. Upravo je u tom smislu kod njega reč o sintetičkoj, a ne o analitičkoj identifikaciji. Ali, ako nema tvrdnje o analitičkoj ekvivalenciji između „ispravnosti“ i naturalističkog svojstva „N“, kako onda treba shvatiti redukciju? Rejltonova je zamisao da mi revidiramo (*revise*) naše razumevanje „ispravnog“ tako da to dovede do poklapanja značenja suda „X je ispravno“ i suda „X je N“¹¹. Drugačije rečeno, sadržaj sudova o moralno ispravnom će se revidirati u terminima naturalističkog svojstva „N“, ako se reformišuća definicija pokaže empirijski opravdanom. Na osnovu toga, Miler naziva Rejltona revizionistom površinskog sadržaja moralnih sudova (*surface-content revisionist*)¹². Miller na veoma koncizan način izlaže sve ove crte Rejltonovog stanovišta: „Rejlton zastupa reduktivističko gledište da su moralna svojstva svodljiva (*reducible*) na kompleksna ne-moralna

8 Railton, P.: „Reply to David Wiggins“, In J. Haldane and C. Wright (eds) *Reality, Representation, and Projection*, Oxford: Oxford University Press, 1993, str. 317.

9 Railton, P.: „Naturalism and Prescriptivity“, *Social Philosophy and Policy* 7, 1989, str. 157-158.

10 Za razliku od Rejltona, postoje naturalistički reduktivistički, kao što su Frenk Džekson i Filip Petit, koji upravo teže da ukažu na neke analitičke veze između moralnih i naturalističkih predikata. Njihovo stanovište se upravo zbog toga i zove analitički moralni funkcionalizam. Jackson, F., and Pettit, P.: „Program explanation: a general perspective“, *Analysis* 50, 1990, str. 107-117.

11 Za detaljno objašnjenje ove revizije, Miller, A.: *An Introduction to Contemporary Metaethics*, Polity Press, Cambridge UK, 2003, str. 182-183.

12 *Ibid.*, str. 183.

svojstva, pomoću sintetičkog identiteta svojstava koji se isporučuje (*deliver*) zahvaljujući reformišućoj definiciji, koja se empirijski opravdava.¹³

3. Eliminativna i opravdavajuća redukcija

Videli smo da se Rejlton zalaže za jednu vrstu redukcionističkog rešenja. Međutim, reći da je jedno stanovište reduktivno povlači za sobom nove probleme. Naime, moguće je da redukcija dovede do potpune eliminacije pojma koji je redukovan, a moguće je i da pojam bude, na neki način opravdan redukcijom. U prvom slučaju, imali bismo eliminativnu redukciju (*eliminative reduction*), dok bismo u drugom slučaju imali opravdavajuću redukciju (*vindicative reduction*). Rejlton želi da pokaže da je njegova redukcija opravdavajuća, kao što je i redukcija vode na H₂O opravdavajuća. Kada se kaže da neka redukcija opravdavajuća, to znači da ta redukcija opravdava pojam koji je redukovan. Međutim, da bi Rejltonova redukcija moralne ispravnosti na naturalističko svojstva „N“ mogla da bude opravdavajuća, on mora da pokaže da:

1. Da svojstvo „N“ može da ima istinsku eksplanatornu ulogu u objašnjenjima nekih važnih odlika našeg iskustva¹⁴.
2. Da svojstvo „N“ može da ima istinsku normativnu ulogu, za koju se po pravilu pretpostavlja da je svojstvo moralne ispravnosti ima.

4. Rejlton i argument otvorenog pitanja

Očigledna prednost ovako shvaćenog naturalističkog reduktivizma jeste u tome što se izbegava jedan od glavnih napada na sva gledišta koja teže da postignu identifikaciju moralnih i naturalističkih svojstava. Reč je naravno o Murovom argumentu otvorenog pitanja (*the open-question argument*). U ovom radu se neću posebno baviti izlaganjem Murovog argumenta, već će glavni cilj biti da se u najkraćim crtama objasni u čemu se sastoji njegova suština, kao i to na koji način Rejlton smatra da je uspeo da odbrani svoje stanovište od ovog čuvenog argumenta. Kako bih na najefikasniji način pokazao glavne crte Murovog argumenta, upotrebiću formalizaciju koju koristi Miler u svojoj knjizi¹⁵:

- 1) Pretpostavimo da je predikat „dobro“ sinoniman ili analitički ekvivalentan naturalističkom predikatu „N“

13 *Ibid.*, str. 182.

14 Pokazaće se da se ovaj uslov zapravo sastoji od dva posebna uslova.

15 *Ibid.*, str. 13-14.

- 2) U tom slučaju, deo značenja tvrdnje „X je dobro“ jeste tvrdnja „X je N“
- 3) Ali tada, svako ko ozbiljno postavi pitanje: „Da li je dobro X koje je N?“, pokazuje određenu konceptualnu konfuziju.
- 4) Za svako prirodno svojstvo „N“, uvek je otvoreno pitanje¹⁶ da li je dobro X koje je N.
- 5) Dakle, ne može biti slučaj da je „dobro“ sinonimno ili analitički ekvivalentno sa „N“
- 6) Dakle, svojstvo dobrote ne može, kao stvar konceptualne nužnosti, da bude identično sa svojstvom „N“.

Prva stvar koja se može zapaziti jeste to da je Murov argument usmeren protiv onih verzija etičkog naturalizma koje tvrde da je svojstvo dobrote identično ili svodljivo na svojstvo „N“ (tj. na neko prirodno svojstvo) na osnovu konceptualne ili analitičke ekvivalencije koja postoji između termina „dobro“ i „N“. Mur se dakle usmerava protiv tzv. definicijskog ili analitičkog naturalizma¹⁷. Međutim, kao što je već objašnjeno, Rejlton ne tvrdi da je sud „X je dobro“ ekvivalentan u značenju sa sudom „X je N“. Prema tome njegova centralna naturalistička tvrdnja je sintetička, a ne analitička. Rejlton se zalaže za reformišuću definiciju, čija se prihvatljivost proverava a posteriori. Upravo iz tog razloga, Rejltonova teorija se ne može opovrgnuti jednostavnom primenom a priori testa kao što je argument otvorenog pitanja¹⁸.

5. Epistemološki problem

Kao što smo videli, Rejlton govori o prednostima koje bi njegovo stanovište trebalo da ima kada je u pitanju epistemički pristup moralnim svojstvima. On kaže da sintetička identifikacija svojstva moralne vrednosti sa kompleksnim naturalističkim svojstvom može doprineti našem razumevanju moralnosti i njegovog mesta u svetu, pre svega u pogledu takvih pitanja kao što je epistemički pristup moralnim svojstvima. Ova Rejltonova opaska se može u potpunosti razumeti samo ako se

- 16 Neko pitanje je otvoreno ako i samo ako neko potpuno razume to pitanje ali ne zna odgovor. Zbog ovog koraka je ovaj argument dobio ime „argument otvorenog pitanja“.
- 17 Postoji razlika između ove vrste naturalizma i tzv. sintetičkog ili metafizičkog naturalizma. Prema ovoj vrsti naturalizma, termini „dobro“ i „N“ nisu analitički ekvivalentni ali zastupaju isto svojstvo, a ova činjenica se otkriva a posteriori.
- 18 Rejlton ističe da je daleko važnije da jedna reformišuća definicija zadovoljava određene formalne uslove, kao što je ne-cirkularnost, jasnoća, itd. Railton, P.: „Moral Realism“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 32-33.

imaju u vidu problemi sa kojima je suočen moralni realizam. Kao što je već bilo napomenuto, moralni realisti tvrde da postoje moralne činjenice; to su činjenice o tome šta je ispravno ili pogrešno; šta je dobro ili loše. Ako ovo stanovište treba da bude iole uverljivo, potrebno je objasniti šta su te moralne činjenice. Zatim, mora se objasniti u kakvim su odnosima ove činjenice sa ostalim činjenicama u našem svetu. Na kraju, moralni realista mora da objasni na koji način mi stupamo u kontakt sa ovim činjenicama, tj. na koji način dolazimo do moralnog saznanja. Ova tri pitanja se standardno smatraju ključnim pitanjima na koja moralni realista mora da odgovori. Međutim, sve verzije moralnog realizma ne pružaju podjednako uverljiv odgovor na ova pitanja. To se jasno vidi na primeru ne-naturalističkog kognitivizma¹⁹.

Ne-naturalistički kognitivizam je realističko stanovište. Međutim, jedan od najozbiljnijih problema sa kojima je ovo stanovište suočeno jeste upravo problem pružanja adekvatne epistemologije morala, tj. u okviru ovog stanovišta je problematično objasniti kako dolazimo do moralnog saznanja²⁰. Majkl Smit na krajnje jednostavan način objašnjava u čemu se sastoji glavni problem ne-naturalističke epistemologije. Epistemologija ne-naturalista je intuicionizam. To je gledište po kojem mi posedujemo posebnu sposobnost (*faculty*), moralnu intuiciju, koja je slična običnoj perceptualnoj sposobnosti. Po pretpostavci ne-naturalista, mi pomoću ove sposobnosti *opažamo* prisustvo određenih moralnih svojstava. Drugačije rečeno, mi stupamo u kontakt, tj. u interakciju, sa moralnim svojstvima pomoću ove kognitivne sposobnosti. Moralni sud je ishod korišćenja ove kognitivne sposobnosti. To jest, donošenje ispravnog moralnog suda je zasnovano na kognitivnoj sposobnosti koja detektuje ili stupa u kontakt sa ne-prirodnim moralnim činjenicama. To se događa otprilike isto onako kao što je sud da se stol nalazi ispred mene zasnovan na mom *opažanju* da se stol nalazi ispred mene. Međutim, slučaju ovog suda mi imamo detaljno i jasno objašnjenje kognitivne sposobnosti koja nam omogućava da pristupimo činjenici da stol nalazi ispred nas. Ta kognitivna sposobnost je čulno opažanje. Ali, koja kognitivna sposobnost nam omogućava da detektujemo i pristupamo ne-prirodnim moralnim činjenicama? Murovi sledbenici je opisuju kao intuiciju. Ali, kakva je to kognitivna sposobnost? Problem je u tome što nema plauzibilnog objašnjenja intuicije, ali to onda znači da je ne-naturalističko objašnjenje epistemologije morala i samo neplauzibilno. Prema tome, bilo kakva vrsta

19 Ne-naturalistički kognitivizam je jedna verzija moralnog realizma, jer smatra da postoje moralne činjenice. Ali su te činjenice ne-prirodne i nesvodljive na prirodne činjenice.

20 Miller u svojoj knjizi *Uvod u savremenu metaetiku*, isto kao i Majkl Smit u *Moralnom problemu*, navode veliki broj problema sa kojima se suočava ne-naturalistički kognitivizam. Problem epistemologije morala je samo jedan od njih, ali se može reći da je najozbiljniji. Miller, A.: *An Introduction to Contemporary Metaethics*, Polity Press, Cambridge UK, 2003, str. 31-36; Smith, M.: *The Moral Problem*, Oxford: Blackwell. 1994, str. 21.

kognitivnog kontakta sa moralnim svojstvima mora ostati neobjašnjena i neshvatljiva, jer je ostala neobjašnjena priroda kognitivne sposobnosti pomoću koje bi taj kontakt mogao biti uspostavljen. Rejlton smatra da naturalistički kognitivizam nema takav problem:

„Ideja kauzalne interakcije sa moralnom realnošću bi svakako bila neprihvatljivo čudna ako bi se smatralo da su moralne činjenice *sui generis*; ali ne bi bilo ničeg čudnog u kauzalnim mehanizmima za učenje moralnih činjenica ako bi ove činjenice bile konstituisane prirodnim činjenicama, i to je gledište koje se razmatra.“²¹

6. Vrednosni apsolutizam

Rejlton odbacuje ideju vrednosnog apsolutizma (*value absolutism*). To je gledište prema kojem, da bi smo mogli reći da je nešto intrinzično vredno²² za nekoga, to nešto mora da bude dobro za bilo koje racionalno biće. Nasuprot ovom stanovištu, Rejlton se zalaže za relacionalni pojam dobra. U tom smislu, pojam dobra je sličan pojmu „hranljivosti“ (*nutritiveness*)²³. Naime, prema Rejltonovoj analogiji, ne postoji takvo nešto kao što je apsolutna hranljivost. To jest, ne postoji nešto što bi bilo hranljivo za sve moguće organizme. Postoji samo relacionalna hranljivost, u smislu da je neka supstanca S hranljiva za organizme tipa T.

Na sličan način, nema apsolutne dobrote. To znači, ne postoji nešto što je dobro bez obzira na to za koga je to dobro. Postoji samo relacionalno dobro (tj. dobro za nekoga ili nešto). Važno je, međutim, naglasiti da ovaj Rejltonov relacionalizam u pogledu dobrote nije isto što i relativizam. Postoji način da budemo relacionisti u pogledu dobrote, a da ne budemo relativisti. Rejlton ovo pokazuje na pojmu težine, koji je je relacionalan pojam u tom smislu što ništa nije apsolutno teško. Uprkos tome, dvo-mesni (*two-place*) predikat „X je teže od Y“ ima objektivno određenu ekstenziju. Na isti način bi, smatra Rejlton, i dvo-mesni predikat „X je deo Y-ovog dobra“ mogao da ima objektivno određenu ekstenziju.

21 Railton, P.: „Moral Realism“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 9.

22 Rejlton ističe da je intrinzična vrednost (*intrinsic value*) zapravo isto što i ne-moralna dobrota (*non-moral goodness*). Railton, P.: „Facts and values“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 43.

23 *Ibid.*, str. 48.

7. Objektivni interes i reduktivna osnova

U Rejltonovoj teoriji postoji nekoliko pojmova koji zauzimaju izuzetno važno mesto. Problem je u tome što ove pojmove nije jednostavno izložiti, a da samo objašnjenje ne postane komplikovanije od originalnog Rejltonovog izlaganja. Ovde naročito imam u vidu Rejltonov pojam „objektivnog interesa“ (*objective interest*), koji se vrlo često poistovećuje sa pojmom „objektifikovanog subjektivnog interesa“ (*objectified subjective interest*). Isto tako, vrlo je važno ispravno razumeti šta je to reduktivna osnova (*reductive basis*).

U svom tekstu „Moralni realizam“, Rejlton ističe da je pojam ne-moralne vrednosti praktično isto što i pojam nečeg poželjnog (*desirable*) ili dobrog (*good*) za neku osobu²⁴. Stoga, podimo od toga kako bismo mogli objasniti pojam „poželjnosti“. Prema Hobsu, ako sudimo da je nešto poželjno, mi zapravo sudimo da to želimo. Ovo je za Rejltona neprihvatljivo objašnjenje pojma dobrote (tj. poželjnosti). Kada bismo Hobsovo shvatanje preveli na Rejltonovu terminologiju, dobili bismo da je pojam subjektivnog interesa (*subjective interest*) dovoljan za određenje pojma ne-moralne dobrote. Subjektivni interes je svesna ili nesvesna želja (*want or desire*)²⁵. Neko ima subjektivni interes prema nekom X, ako to X pobuđuje u njemu pozitivni stav ili naklonost (*inclination*). Prema Rejltonu, subjektivni interes se može shvatiti i kao sekundarni kvalitet, nalik ukusu. Imati subjektivni interes prema nečemu jeste reći da to pobuđuje u nama pozitivan stav ili naklonost (iako ne nužno svesnu naklonost). Slično tome, reći da mi je šećer sladak jeste isto što i reći da šećer pobuđuje u meni određene gustatorne senzacije.

Kao sekundarni kvaliteti, subjektivni interes i opažena slatkoća superveniraju na primarnim osobinama posmatrača, percipiranog predmeta (ili drugog fenomena koji je predmet subjektivnog interesa) i ukupnog okruženja. Ovaj kompleksni skup relacionalnih, dispozicionalnih, primarnih kvaliteta, jeste redukciona osnova (*reduction basis*) sekundarnih kvaliteta. Prema Rejltonu, u ovoj redukcionalnoj osnovi imamo objektivni pojam koji odgovara subjektivnom interesu i koji pomaže da se objasni subjektivni interes. Drugim rečima, redukciona osnova subjektivnog interesa jeste kompleksni skup primarnih kvaliteta koji čini da takva vrsta predmeta u takvim vrstama okružujućih okolnosti pobuđuje (*excite*) takvu vrstu pozitivnog stava ili naklonosti²⁶.

24 Zapravo, u jednoj napomeni Rejlton ističe da bi jedna potpuna teorija vrednosti pokazala da je pojam „dobra“ različit od pojma „poželjnosti“, ali da ova razlika neće uticati na argument. Railton, P.: „Moral realism“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 36.

25 *Ibid.*, str. 10.

26 *Ibid.*, str. 10.

Međutim, subjektivni interes nije plauzibilna osnova za pojam ne-moralne do-brote. Glavni problem je u tome što naš subjektivni interes često odražava ne-znanje, konfuziju i nedostatak razmatranja. Vrlo često je moguće reći da ono što neko želi uopšte nije dobro za njega. Ovaj problem je možda najbolje izražen sledećom Rejltonovom rečenicom: „Činjenica da sam sada tako konstituisan da želim nešto, što nikada ne bih želeo da dobijem kada bih imao bolje znanje o tome, ne izgleda da to (što želim²⁷) preporučuje kao deo mog dobra.“²⁸ Upravo iz ovog razloga, Rejlton uvodi pojam objektiviranog subjektivnog interesa (*objectified subjective interest*):

„Dajte nekoj postojećoj osobi A neograničene kognitivne i imaginativne moći, kao i potpune činjeničke i nomološke informacije o njegovim fizičkim i psi-hološkim sposobnostima, okolnostima, istoriji, i tako dalje. A će postati A+, koji ima potpuno i jasno znanje o sebi i o svojem okruženju, i čija instrumen-talna racionalnost nije ni na koji način defektna. Sada pitamo A+ da nam kaže ne šta on trenutno hoće, već šta bi on hteo da njegovo neidealizovano sopstvo A hoće – ili opštije, da teži – kada bi se pronašao u stvarnim uslovima i okolnostima u kojima je A.“²⁹

Dakle, objektivirani subjektivni interes je ono što bi A+ (koji je A, ali sa potpunim činjeničkim znanjem i bez ikakvih nedostataka u pogledu instrumentalne racionalnosti) hteo da njegovo nedovoljno obavješeno sopstvo (*self*) A hoće. Dru-gačije rečeno, objektivirani subjektivni interes je ono ka čemu bi A+ hteo da A teži, kada bi se pronašao u okolnostima u kojima je A. Videli smo da je u slučaju subjektivnog interesa postojala reduktivna osnova, koja se je sastojala od svojstava posmatrača, predmeta i ukupnog okruženja. Ova reduktivna osnova je skup činje-nica koji objašnjava zašto postoji neki subjektivni interes kod nekoga, tj. zašto neka osoba ima određenu želju. Na isti način, u slučaju objektiviranog subjektivnog interesa postoji reduktivna osnova:

„Kao što smo pretpostavili da postoji redukciona osnova za postojeći subjek-tivni interes osobe A, tako možemo pretpostaviti da postoji redukciona osnova za njegov objektivirani subjektivni interes, naime, one činjenice o A i nje-govim okolnostima koje bi A+ kombinovao sa svojim opštim znanjem u dolaženju do svojih gledišta o tome šta bi on hteo da hoće kada bi on hodao u cipelama A.“³⁰

27 Ovo nije u originalu, ali pomaže da se bolje shvati Rejltonova dosta nezgodno formulirana rečenica.

28 *Ibid.*, str. 11.

29 *Ibid.*, str. 11.

30 *Ibid.*, str. 11.

Ova reduktivna osnova je skup činjenica o osobi A (njegovoj konstituciji, ukusima), kao i o okolnostima u kojima se A nalazi. Na osnovu ovog skupa činjenica A+ dolazi do svog stanovišta o tome šta je dobro za A u tim okolnostima. Međutim, ova objašnjenja mogu delovati donekle nejasno. Zato je najbolje da razmotrimo jedan Rejltonov primer, koji se obično uzima kao paradigma njegovog celokupnog stanovišta. Rejlton navodi primer Lonija (Lonnie) koji putuje po stranoj zemlji. Nažalost, Loni uopšte ne uspeva da uživa u svom putovanju, već je naprotiv letargičan i u veoma lošem opštem stanju. U jednom trenutku, on dobija želju za čašom mleka. Ono što Loni ne zna jeste to da je njegovo loše stanje, koje je često kod dugih putovanja, zapravo uzrokovano ozbiljnom dehidracijom. Štaviše, čaša mleka bi samo pogoršala njegovo stanje, imajući u vidu da je mleko teško probavljivo i da bi dovelo do još veće dehidriranosti. Postavlja se pitanje: Šta je poželjno za Lonija u ovim okolnostima?

Prema Rejltonovom određenju, za Lonija je poželjno ono ka čemu bi Loni+ hteo da Loni teži, kada bi se on sam (tj. Loni+) našao u Lonijevim okolnostima. Tako bi, u ovom primeru, Loni+ svakako hteo da Loni izgubi svoju želju za čašom mleka, a da umesto toga stekne želju za čistim tečnostima, koje će imati rehidrirajuće dejstvo.

Pogledajmo sada da li su pojmovi koji su bili samo formalno izloženi postali nešto jasniji na osnovu ovog primera. Dakle, Lonijeva želja za čašom mleka je njegov subjektivni interes. Reduktivna osnova za ovaj subjektivni interes jeste skup Lonijevih osobina koje čine da on dobije ovakvu želju kada se nalazi u ovakvim okolnostima. Ovaj skup činjenica ujedno objašnjava zašto Loni ima ovu želju. Videli smo da bi Loni+ hteo da Loni stekne želju za čistim tečnostima, koje bi imale rehidrirajuće dejstvo. To je Lonijev objektivizovani subjektivni interes. Ovaj Lonijev interes je zasnovan na reduktivnoj osnovi, tj. na jednom objektivnom skupu činjenica o Loniju i njegovim okolnostima koje bi Loni+ znao i na kojima bi zasnovao svoj stav da za Lonija je za Lonija poželjno da uzima čiste tečnosti.

Međutim, postoji još jedan pojam koji je od velike važnosti u Rejltonovoj teoriji, a o kojem do sada nije bilo reči. To je pojam „objektivnog interesa“ (*objective interest*). Na osnovu primera koji smo razmotrili, sada možemo da shvatimo u čemu se sastoji suština ovog pojma. Pojam objektivnog interesa je ključni pojam za određenje ne-moralnog dobra:

„Neko X je ne-moralno dobro za osobu A, ako i samo ako X zadovoljava objektivni interes osobe A.“³¹

Rejlton je u pogledu odnosa između objektivnog interesa i objektivizovanog subjektivnog interesa vrlo jasan. Iako među mnogim autorima postoji tendencija da

se ovaj odnos pojednostavi ili čak potpuno previdi³², ova dva pojma nisu identična. Objektivni interes je zasnovan na reduktivnoj osnovi objektivizujućeg subjektivnog interesa. Rejlton kaže da je ova reduktivna osnova takva konstelacija ili odnos primarnih kvaliteta koja čini da Loni ima određeni objektivni interes. Odnos između ova dva interesa se sastoji u sledećem:

„Postojanje objektivnog interesa neke individue objašnjava zašto bi njegovo idealno informisano sopstvo izabralo za svoje manje informisano sopstvo dati objektivizovani subjektivni interes, ali ne vice versa.“³³

Odnosno, postojanje objektivnog interesa objašnjava zašto postoji određeni objektivizovani subjektivni interes³⁴. Vratimo se ponovo Rejltonovom primeru sa Lonijem. To što je Loni+ došao do svog stanovišta, da je za Lonija poželjno da uzima čiste i rehidrirajuće tečnosti, jeste zasnovano na Lonijevom objektivnom interesu. Čak i kada Loni+ nikada ne bi postojao, opet bi bio slučaj da je za Lonija poželjno (tj. da on ima objektivni interes) da uzima čiste tečnosti. Tako vidimo da Loni ima objektivni interes da pije čiste tečnosti na osnovu kompleksnog, relacionalnog, dispozicionalnog skupa činjenica³⁵. A ovaj skup činjenica je redukciona osnova objektivizovanog subjektivnog interesa. Uz sve ovo, imajući u vidu da je, prema Rejltonu, nešto ne-moralno dobro ako i samo ako to zadovoljava objektivni interes, možemo reći da je uzimanje čistih i rehidrirajućih tečnosti ne-moralno dobro za Lonija. Mislim da sledeće mesto iz Rejltonovog teksta „Činjenice i vrednosti“ najbolje svedoči o tome:

„Zaista, predlažem da kažem da ono što čini da ovaj ili onaj cilj ili aktivnost bude deo dobra nekog pojedinca nije činjenica da bi on, kada bi bio idealno informisan (i tako dalje), želeo da njegovo sadašnje sopstvo teži tome, već pre postojanje redukcione osnove za ovu protivčinjeničku rečenicu... Stoga,

32 Miler je očigledan primer. Kada navodi ovaj Rejltonov primer, Miler ni na jednom mestu ne objašnjava razliku između „objektivnog interesa“ i „objektivizovanog subjektivnog interesa“. Usled očigledne terminološke sličnosti između ova dva termina, mnogi su skloni da eliminišu svaku razliku. Miller, A.: *An Introduction to Contemporary Metaethics*, Polity Press, Cambridge UK, 2003, str. 187-188.

33 Railton, P.: „Moral realism“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003. str. 37.

34 Ovaj stav znači zapravo isto samo je na drugačiji način saopšten. Na osnovu ova dva stava, koja Rejlton navodi, je sasvim jasno da je objektivizovani subjektivni interes zapravo stav do kojeg A+ dolazi kada razmotri objektivne činjenice o okolnostima i osobinama osobe A.

35 *Ibid.*, str. 12.

istinosni uslovi tvrdnje da je to-i-to dobro za datu osobu su direktno pruženi postojanjem ove konstelacije osobina...³⁶

8. Rejltonovo objašnjenje ne-moralne dobrote

Da li ovo što smo do sada videli može da predstavlja adekvatno objašnjenje ne-moralne dobrote? Da bismo odgovorili da ovo pitanje, moramo da pokažemo da činjenice koje, prema Rejltonovoj teoriji, konstituišu ne-moralnu dobrotu (tj. činjenice koje su u reduktivnoj osnovi objektivizovanog subjektivnog interesa) zadovoljavaju dva³⁷ uslova:

- 1) Da činjenice o ne-moralnoj dobroti (tj. činjenice koje konstituišu reduktivnu osnovu³⁸) mogu da igraju istinsku ulogu u objašnjenima nekih važnih odlika našeg iskustva.
- 2) Da činjenice o ne-moralnoj dobroti mogu da imaju istinsku normativnu ulogu, koja je prikladna za činjenice o nečijem dobru.

Ukoliko se pokaže da su oba uslova zadovoljena, redukcija će biti opravdavajuća (*vindicative*), a ne eliminativna. Drugim rečima, moći će da se pokaže da je redukcija ne-moralne dobrote u svakom relevantnom pogledu kao i redukcija vode na H₂O.

Pogledajmo da li je prvi uslov zadovoljen. Ovaj uslov se zapravo sastoji od dva posebna uslova:

- a. Da ove činjenice zadovoljavaju uslov nezavisnosti (*independence*); tj. da ove činjenice postoje i imaju određene osobine nezavisno od toga da li mi mislimo da one postoje i imaju ove osobine.
- b. Da ove činjenice zadovoljavaju uslov interakcije (*feedback*³⁹); tj. da su ove činjenice takve da možemo da imamo interakciju sa njima, a ova interakci-

36 Railton, P.: „Facts and values“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 62-63.

37 Ovde bih želeo da skrenem pažnju da Rejlton u tekstu „Naturalizam i preskriptivnost“ navodi da strategija za naturalizam o nečijem dobru uključuje *pet uslova* koji se moraju zadovoljiti. Dva uslova koja su ovde navedena zauzimaju drugo i treće mesto. Praktično, sva razlika između ove dve podele se sastoji u tome što je Rejlton sproveo detaljnije objašnjenje redukcije u tekstu „Naturalizam i preskriptivnost“, te je shodno tome eksplicirao neke korake koji su bili samo implicitno prisutni u tekstu „Moralni realizam“. Railton, P.: „Naturalism and Prescriptivity“, *Social Philosophy and Policy* 7, 1989, str. 163.

38 Ovde se misli na reduktivnu osnovu objektivizovanog subjektivnog interesa.

39 Englesku reč *feedback* u ovom kontekstu prevodim kao interakciju, jer je na osnovu objašnjenja Rejltonovog drugog uslova jasno da je ovde reč o interakciji.

ja dovodi do relevantne vrste oblikujućeg uticaja ili kontrole na našu percepciju, misli i postupke.

Pogledajmo sada da li ove činjenice zadovoljavaju uslov nezavisnosti. Ako imamo u vidu sve ono što je bilo rečeno o objektivnom interesu, uvidećemo da je uslov nezavisnosti zaista zadovoljen. Naime, činjenice koje su u reduktivnoj osnovi (koje konstituišu ne-moralno dobro) postoje i imaju osobine nezavisno od toga da li neko ima razloga da misli da one imaju te osobine. Mislim da mesto koje je u prethodnom odeljku bilo navedeno najbolje svedoči o tome. Stoga, neće biti suviše da se ponovi:

„Zaista, predlažem da kažem da ono što čini da ovaj ili onaj cilj ili aktivnost bude deo dobra nekog pojedinca nije činjenica da bi on, kada bi bio idealno informisan (i tako dalje), želeo da njegovo sadašnje sopstvo teži tome, već pre postojanje redukcione osnove za ovu protivčinjeničku rečenicu... Stoga, istinosni uslovi tvrdnje da je to-i-to dobro za datu osobu su direktno pruženi postojanjem ove konstelacije osobina...“⁴⁰

Šta je sa uslovom interakcije? Kako činjenice u redukcionalnoj osnovi stupaju u interakciju sa nama? Da ove činjenice zaista zadovoljavaju ovaj uslov Rejlton pokazuje uvodeći u priču nešto što on naziva „mehanizmom želja i interesa“ (*the wants/interests mechanism*)⁴¹. Ovaj mehanizam omogućava ljudima da postignu svesno (ili nesvesno) učenje, a time i usavršavanje svojih interesa pomoću iskustva. Iako se to događa samo u najjednostavnijim slučajevima, ovaj mehanizam omogućava da se putem pokušaja i grešaka dođe do zadržavanja (*retention*) onih želja koje dovode do zadovoljavajućeg rezultata za pojedinca. Rejlton ilustruje ovaj mehanizam na svom primeru sa Lonijem, koji je već bio naveden. Tako, nakon što je nekoliko puta probao neko osvežavajuće piće, Loni je stekao, svesnu ili nesvesnu, tendenciju da uzima osvežavajuća pića kada se nalazi u sličnim okolnostima. Mogli bismo reći da su Lonijeve želje *evoluirale* tako da su sada više u skladu sa onim što je za njega dobro.

Rejlton smatra da mehanizam želja i interesa nije samo *ad hoc* uvedeni pojam kako bi se spasila njegova teorija. Naprotiv, postoje ozbiljni teorijski osnovi da se pretpostavi da nešto slično njegovom mehanizmu želja i interesa zaista postoji i da ima važnu ulogu u našem postojanju. Naime, kada ljudi ne bi bili u stanju da dovode u sklad svoje želje sa svojim suštinskim interesima, verovatno je da ne bi mogli imati plodno ni dugo postojanje. Isto tako, važno je naglasiti da ovaj mehanizam može da bude primenjen u pogledu bilo kojeg interesa. To mogu biti interesi

40 *Ibid.*, str. 62-63.

41 Railton, P.: „Moral realism“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 14.

koji se tiču nečijih individualnih sposobnosti i stavova, ili interesi koji se tiču nečije socijalne uloge⁴².

Na osnovu svega ovoga, vidimo da činjenice koje konstituišu ne-moralno dobro mogu da imaju istinsku ulogu u objašnjenjima odlika našeg iskustva. Ostaje da razmotrimo drugi glavni uslov, tj. uslov normativnosti ne-moralne dobrote. Da bismo uvideli da činjenice koje konstituišu ne-moralnu dobrotu mogu da imaju normativnu ulogu, potrebno je malo podrobnije razmotriti u čemu se ta uloga sastoji. Šta znači reći da neki pojam ima normativnu ulogu? Odgovor na ovo pitanje ćemo pronaći u Rejltonovom shvatanju da ništa ne može da bude intrinzična vrednost ako nije nužno povezano sa osnovom za postupanje (*grounds for action*)⁴³. Naime, mi bismo smatrali besmislenom svaku tvrdnju da je nešto dobro ali da nema nikakve veze sa pozitivnim osnovom za postupanjem. Ovo Rejltonovo stanovište se zove internalizam intrinzične ne-moralne vrednosti. Najbolje objašnjenje ovog shvatanja jeste sledeća rečenica:

„ ... čini mi se da zahvata važnu odliku pojma intrinzične vrednosti kada se kaže da ono što je intrinzično vredno za neku osobu mora imati neku vezu sa onim za šta bi ona našla da je u nekom stepenu obavezujuće ili privlačno, barem ukoliko bi bila racionalna i svesna.“⁴⁴

Ali, glavno pitanje jeste, da li činjenice koje konstituišu ne-moralno dobro mogu da očuvaju ovaj internalizam. Pogledajmo Rejltonov primer sa Bet (Beth)⁴⁵. Bet se uspešno bavi računovodstvom, ali više od svega želi da postane pisac⁴⁶. Na osnovu ove želje, Bet odlučuje da napusti svoj posao računovođe i da se potpuno posveti pisanju. Međutim, ono što još nije poznato Bet jeste to da ona nema ni odgovarajuće veštine ni odgovarajuć temperament da bude pisac. Iz tog razloga, ona otkriva da joj je iznenađujuće teško da provodi sate pri pisaćem stolu, a još je više iznenađujuća činjenica da sve što napiše ne nalazi naročito dobar prijem kod izdavača. Činjenice koje se tiču njenog temperamenta, veštine i sposobnosti koje se zahtevaju od jednog pisca formiraju redukcionu bazu za činjenicu o tome koliko je život pisca poželjan za Bet. Kao što je već rečeno, ove činjenice ne govore da je za Bet dobro da ne napušta posao računovođe. Takođe se pretpostavlja da bi, iako sama Bet ne zna ove činjenice, Bet+ (koja je po pretpostavci idealno činjenički potkovana i idealno instrumentalno racionalna) znala za ove činjenice. Glavno

42 *Ibid.*, str. 15-16.

43 Railton, P.: „Facts and values“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 47.

44 *Ibid.*, str. 47.

45 *Ibid.*, str. 50-52.

46 Na osnovu onoga što je bilo rečeno, možemo reći da Bet ima subjektivni interes da postane pisac.

pitanje je: Kada bi Bet znala šta o njenoj želji da postane pisac misli Bet+, kako bi to delovalo na Bet? Prema Rejltonu, izgleda sasvim prirodno da bi želja Bet da postane pisac u najmanju ruku oslabila. Bet bi osećala da stav Bet+ po ovom pitanju ne ide u prilog njenog postupanja u pravcu ove želje. Budući da je prirodno i normalno brinuti se za to da li su naše želje zadovoljene, Rejlton zaključuje da bi se desilo sledeće:

„Ali, ako bi neko postao istinski i jasno uveren da njegova želja prema nekom X u ovom smislu nije podržana od strane potpune refleksije o činjenicama, pretpostavlja se da bi ta osoba osećala da se to računa protiv postupanja na osnovu te želje.“⁴⁷

Na osnovu svega što je prikazano, može se zaključiti da činjenice koje, prema Rejltonovom objašnjenju, konstituišu ne-moralnu dobrotu imaju istinsku eksplanatornu ulogu u pogledu odlika našeg iskustva i da u isto vreme uspevaju da zahvate normativnu ulogu, za koju se po pravilu pretpostavlja da ih činjenice o ne-moralnoj vrednosti moraju posedovati. Kako su ovo dva glavna uslova da bi jedna redukcija mogla da bude opravdavajuća, možemo da zaključimo da je Rejltonova redukcija ne-moralne dobrote opravdavajuća, a ne eliminativna.

9. Moralna ispravnost

Pogledajmo sada da li je moguće pružiti redukcionističku analizu za pojam moralne ispravnosti. Strategija je, zapravo, vrlo slična onoj koju smo videli kod ne-moralne dobrote. Prvo se predlaže reformišuća definicija moralne ispravnosti, a nakon toga se izlažu razlozi kojima se pokazuje da tako određen pojam moralne ispravnosti može da ima eksplanatornu ulogu u pogledu odlika našeg iskustva, kao i da on može da ima normativnu ulogu, koja je karakteristična za pojam moralne ispravnosti.

Međutim, da bi mogao da formuliše adekvatnu reformišuću definiciju za moralnu ispravnost, Rejlton mora prvo da razmotri u čemu se sastoji specifični karakter moralnog vrednovanja. Upadljiva je karakteristika moralnih evaluacija da se uglavnom bave procenjivanjem postupaka ili karaktera gde su uključeni interesi više od jedne osobe. Takođe se primećuje da moralne evaluacije procenjuju postupke na takav način da ne dominiraju samo interesi najjačih ili najprestižnijih stranaka. Rejlton smatra da su upravo ova razmatranja navela jedan broj filozofa da odrede specijalni karakter moralnih evaluacija tako što će identifikovati moralnu tačku gledišta kao nepristrasnu, ali se jednako bavi svima koji su potencijalno

47 Railton, P.: „Moral realism“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 12.

pogođeni postupkom koji je predmet moralnog procenjivanja.⁴⁸ Na osnovu svih ovih razmatranja, Rejlton zaključuje da moralne norme odražavaju posebnu vrstu racionalnosti. Kod moralnih normi nije reč o racionalnosti sa tačke gledišta bilo koje pojedinačne individue, već o racionalnosti sa socijalne tačke gledišta (*social rationality*). Uz to, treba imati na umu da Rejlton prihvata instrumentalnu koncepciju racionalnosti. Tako, kada spojimo sve ove elemente, dobijamo da je moralna ispravnost ono što je instrumentalno racionalno sa socijalne tačke gledišta. Na osnovu toga, možemo da formulišemo Rejltonovu reformišuću definiciju moralne ispravnosti na sledeći način:

„X je moralno ispravno ako i samo ako bi X bilo odobreno od strane idealno instrumentalno racionalnog i potpuno informisanog delatnika koji bi razmatrao pitanje 'Kako najbolje maksimizovati količinu ne-moralne dobrote?' sa socijalne tačke gledišta, prema kojoj su interesi svih pojedinaca, kojih se postupak potencijalno tiče, vrednovani jednako.“⁴⁹

Nakon što je pružena reformišuća definicija, potrebno je pokazati da je ona prihvatljiva, tj. da zadovoljava uslove o kojima je već bilo reči. Pogledajmo da li pojam instrumentalne racionalnosti sa socijalne tačke gledišta može da ima istinsku eksplanatornu ulogu. Videli smo na Rejltonovim primerima sa Lonijem i Bet da kada ljudi ne postupaju u skladu sa svojim interesima dolazi do očiglednog nezadovoljstva. Nešto vrlo slično se događa i sa društvom. U onom stepenu u kojem se jedno društvo udaljava od onoga što je instrumentalno racionalno sa socijalne tačke gledišta, u tom stepenu će to društvo imati tendenciju ka nemirima i nezadovoljstvu. Rejlton takođe smatra da stepen u kojem neko društvo ne uspeva da uzme u obzir objektivne interese svojih članova može da nam pomogne da *objasnimo*⁵⁰ potencijal tog društva prema socijalnim nemirima, kao i tendenciju tog društva prema određenim vrstama represivnih aparata i tendenciju prema određenim vrstama religioznih i ideoloških doktrina:

„Baš kao što će i individua koja ignoriše neke od svojih interesa biti podložna određenim vrstama nezadovoljstva, tako će i društveno uređenje – na primer, neki oblik proizvodnje, neka društvena ili politička hijerarhija, itd. – koje se udaljava od socijalne racionalnosti time što značajno ignoriše interese određene grupe imati potencijal za nezadovoljenje i nemir.“⁵¹

48 *Ibid.*, str. 21.

49 Ovo je formulacija reformišuće definicije moralne ispravnosti koju koristi Miler. Miller, A.: *An Introduction to Contemporary Metaethics*, Polity Press, Cambridge UK, 2003, str. 196.

50 U tome se sastoji jedan deo eksplanatorne uloge socijalne racionalnosti.

51 Railton, P.: „Moral realism“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 22.

Međutim, ovo još uvek nije dovoljno da bi se pokazala eksplanatorna uloga socijalne racionalnosti. Naime, u slučaju ne-moralne dobrote postojao je mehanizam (*feedback mechanism*) koji je ponekad mogao da objasni evoluciju nečijih želja u pravcu koji je zapravo u interesu te osobe. Postoji li nešto slično i u slučaju socijalne racionalnosti? Po Rejltonovnom mišljenju, sličan mehanizam postoji i ovde, iako funkcionisanje ovog mehanizma u socijalnom slučaju nije tako direktno kao u individualnom slučaju:

„Pojedinač čije želje ne odražavaju njegove interese ili koji ne uspeva da bude instrumentalno racionalan može, dokazivao sam, iskusiti odgovor takve vrste koja promovise učenje o njegovom dobru i razvijanje racionalnijih strategija. Slično tome, nezadovoljstvo koje je proizvelo odstupanje od socijalne racionalnosti može proizvesti odgovor koji, na društvenom nivou, promovise razvijanje normi koje se bolje približavaju socijalnoj racionalnosti.“⁵²

On smatra da taj mehanizam može ponekad objasniti evoluciju društvenih struktura u terminima socijalne racionalnosti. Isto tako, potrebno je naglasiti da je uticaj ometajućih faktora ovde mnogo veći nego u slučaju individualne racionalnosti. Postoje mnogi primeri da je uticaj ometajućih faktora sprečio ili odložio evoluciju socijalnih struktura u pravcu socijalne racionalnosti. Rejlton na osnovu toga izvodi da postoje očigledne razlike u stepenu između individualne i socijalne racionalnosti⁵³. Naime, mehanizam kojim se individualne želje dovode u slaganje sa individualnim interesima funkcioniše na mnogo direktniji i pouzdaniji način nego mehanizmi koji guraju društvene prakse i norme u smeru onoga što je socijalno racionalno. Zanimljivo je primetiti da i pored ovih izrazitih razlika u pogledu pouzdanosti Rejlton insistira da je razlika samo u stepenu, a ne u vrsti. Međutim, možemo reći da ipak postoje neki slučajevi koji pokazuju opšti trend prema racionalnosti sa socijalne tačke gledišta. Tu pre svega spada pad sistema feudalnog vlasništva, slabljenje raznih vrsta religijskih ograničenja i zabrana, kretanje u pravcu univerzalnog glasačkog prava, i tako dalje.

Rejlton smatra da sve ovo pokazuje da instrumentalna racionalnost sa socijalne tačke gledišta ima istinsku eksplanatornu ulogu. Rejltonu ostaje još da pokaže da ona ima i odgovarajuću vrstu normativne snage. Pokazuje se, nažalost, da je na ovo pitanje veoma teško pružiti jednostavan i jasan odgovor. Jedno relativno jasno objašnjenje ovog problema nalazimo u knjizi Aleksandera Milera (Miller). Miller polazi od objašnjenja pojmova racionalnosti (*rationality*) i kategoričnosti (*cate-*

52 *Ibid.*, str. 24.

53 *Ibid.*, str. 26.

goricity)⁵⁴. Prema racionalizmu, pojam moralne činjenice jeste pojam razloga za postupanje. Međutim, logično se postavlja pitanje: koja je to vrsta razloga? Tačnije rečeno, da li je to hipotetički ili kategorički razlog? Opšte je prihvaćeno gledište prema kojem se neko ne može osloboditi od moralne obaveze naprosto upućivanjem da ta obaveza nije u skladu sa njegovim ciljevima ili željama. U skladu sa tim gledištem, dobijamo tezu o *kategoričnosti* moralnih razloga. Naime, kategorički razlozi su upravo takvi da se ne možemo osloboditi od njihovog važenja na osnovu nekih naših želja ili sklonosti. Dakle, ako je neka radnja moralno ispravna, prema racionalizmu bi sledilo da imamo *razlog* da izvedemo tu radnju. A prema kategoričnost moralnih razloga bi sledilo da sva racionalna bića, nezavisno od njihovih kontingentnih sklonosti, imaju razlog da izvedu tu radnju. Tako dobijamo gledište koje Rejlton naziva „apsolutizam u pogledu moralne vrednosti“ (*absolutism about moral value*).

Ovo ipak predstavlja problem za Rejltona, i to upravo zato što on zastupa instrumentalističku koncepciju racionalnosti (koja se često naziva jednostavno „instrumentalizam“). Prema instrumentalizmu, nema suštinskih ciljeva ili aktivnosti kojima bi sva racionalna bića težila, bez obzira kakve bile njihove kontingentne želje. Rejlton naglašava da, iako je moguće dovesti u pitanje instrumentalizam, on ipak smatra da je instrumentalističko gledište najjasnija ideja koju imamo o tome šta to znači imati razlog za postupanje⁵⁵.

Međutim, Miller pokazuje da kada spojimo instrumentalizam sa racionalizmom i kategoričnošću, dobijamo teoriju greške. To jest, dobijamo da su svi moralni sudovi uniformno lažni. Jer, na osnovu racionalizma, za neki sud da je *X* moralno dobro, mora da postoji *razlog* da se teži *X*-u. Na osnovu kategoričnosti moralnih razloga, ovaj razlog da se teži *X*-u mora da bude razlog da *sva racionalna bića* moraju da teže *X*-u, nezavisno od njihovih kontingentnih želja. Ali, prema instrumentalnom gledištu o racionalnosti, nema takvih razloga. Tako nas kombinacija racionalizma, kategoričnosti i instrumentalizma dovodi do teorije greške o moralnim sudovima. Miller objašnjava da Rejlton uspeva da se spasi od neprihvatljivih posledica teorije greške tako što odbacuje racionalizam. Međutim, Rejlton sada mora da objasni da je njegov anti-racionalizam potpuno kompatibilan sa gledištem o normativnoj snazi moralnih činjenica. On to pokušava da učini pomoću analogije sa logičkim „treba“ (*ought*).⁵⁶

54 Miller, A.: *An Introduction to Contemporary Metaethics*, Polity Press, Cambridge UK, 2003, str. 199.

55 Railton, P.: „Facts and values“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 47.

56 Railton, P.: „Moral realism“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 30.

Razmotrimo slučaj logičkog „treba“. Svakako je tačno da mi, logički gledano, *ne treba* da istovremeno verujemo u iskaz P i u neki drugi iskaz koji bi povlačio njegovu negaciju. Ali, da li mi samo na osnovu ovog logičkog „treba“ imamo razlog da pokušamo da ispravimo sve eventualne kontradikcije u našem sistemu uverenja? Prema Rejltonovom mišljenju, nije slučaj da svaki racionalni delatnik ima na osnovu ovog „treba“ instrumentalni razlog da pročisti sve logičke kontradikcije iz svojih misli. Bio bi potreban ogroman intelektualni napor da se proveri konzistentnost svih verovanja koja prihvatamo. Ipak, Rejlton naglašava, možemo reći da logičke evaluacije nisu ni subjektivne ni arbitrarne, te da postoje dobri osnovi da budemo logični (tj. da postupamo u skladu sa logičkim „treba“).

Naime, poznato je da logičke kontradikcije jesu nužno lažne, a da logički zaključci (tj. zaključci koji se ne ogrešuju o logičke zakone) čuvaju istinitost (*truth preserving*). Sa druge strane, Rejlton primećuje da smo mi u javnom diskursu i u našim ličnim refleksijama i razmatranjima vrlo često zaokupljeni time da li je naše mišljenje opravdano. A kada se ovo kaže, misli se na opravdanost koja je daleko više povezana sa istinom nego sa tim da taj diskurs i ta refleksija doprinose našim ličnim ciljevima⁵⁷. Ali, kako Rejlton ističe, u tom slučaju je daleko od arbitarnosti i puke subjektivnosti činjenica da mi pridajemo toliko važnosti logici kao standardu kritičizma i samokritike (*self-criticism*). Rejlton smatra da ovo isto važi u pogledu morala:

„Ako usvojimo objašnjenje moralne ispravnosti koje je predloženo, možemo reći da moralne evaluacije nisu subjektivne ili arbitrarne i da su dostupni dobri opšti osnovi da sledimo moralna 'trebanja'... Budući da smo u javnom diskursu i u ličnoj refleksiji često zaokupljeni time da li je naše ponašanje opravdano sa opštijeg stajališta pre nego sa pukog ličnog stajališta, daleko je od arbitarnog da mi pridajemo veću važnost moralnosti kao standardu kritičizma i samokritike.“⁵⁸

Prema Rejltonu, postojanje takvih fenomena kao što je religija i ideologija jeste očigledan dokaz raširenosti i ozbiljnosti naše brige za nepristrasno opravdanje. Mi smo zaokupljeni time da naše ponašanje bude opravdano sa jednog opštijeg stajališta. Štaviše, postoje mnogi istorijski primeri da su pojedinci žrtvovali svoje interese (čak i živote) da bi zadovoljili zahteve religije ili ideologije, a sve to upravo zbog toga što su religije i razne ideologije težile da izraze *univerzalno* opravdavajuće stajalište⁵⁹.

Na osnovu svega ovoga, Rejlton može da objasni važnost moralnih činjenica, a da ne prikazuje moralnost kao nešto što ona ne može da bude; naime, kao nešto što

57 *Ibid.*, str. 30.

58 *Ibid.*, str. 31

59 *Ibid.*, str. 31.

nas racionalno primorava, nezavisno od toga kakvi su naši ciljevi. Prema tome, Rejlton može da pokaže da je anti-racionalizam koji on zastupa kompatibilan sa gledištem o normativnoj snazi moralnih činjenica. On to čini pomoću analogije sa logičkim „treba“. A u tom slučaju, može se zaključiti da racionalnost sa socijalne tačke gledišta, koja konstituiše moralnu ispravnost, ima istinsku eksplanatornu ulogu u pogledu odlika našeg iskustva i da, u isto vreme, uspeva da zahvati normativnu ulogu, za koju se pretpostavlja da je moralna ispravnost mora posedovati. Kako su ovo dva glavna uslova da bi jedna redukcija mogla da bude opravdavajuća, možemo da zaključimo da je Rejltonova naturalistička redukcija moralne ispravnosti opravdavajuća, a ne eliminativna.

10. Prigovori i zaključna razmatranja

Na kraju, ostaje da razmotrimo uverljivost Rejltonovog reduktivističkog naturalizma. Kao što se može pretpostaviti u slučaju ovako smeje teorije, postoji jako veliki broj kritika. Zapravo, gotovo svi elementi Rejltonove teorije su bili izloženi različitim kritikama⁶⁰. Mi smo najjaču od njih već razmotrili. Reč je o Murovom argumentu otvorenog pitanja, koji se opravdano smatra jednim od najznačajnijih argumentata u metaetici. Budući da sam već pokazao u čemu se sastoji Rejltonov odgovor na ovaj prigovor, ovde se time neću dalje baviti. Međutim, postoji jedan ozbiljan prigovor koji Rejlton navodi u svom tekstu „Činjenice i vrednosti“ (*Facts and Values*)⁶¹. Ovaj prigovor se odnosi na to šta bi naše idealno informisano i instrumentalno racionalno sopstvo (*self*) reklo o tome šta je za nas dobro. Sasvim je lako zamisliti da na ovo pitanje postoji više nego samo jedan odgovor koji bi bio kompatibilan sa njegovim potpunim znanjem. Na taj način bismo mogli dobiti nekoliko odgovora o tome šta je za nas dobro da učinimo i o tome šta je za nas dobar način života.

Rejlton priznaje da bi se ovo zaista moglo dogoditi, ali odmah dodaje da ovaj slučaj nije toliko problematičan koliko na prvi pogled može izgledati. U tom smislu on kaže: „Zašto bismo pretpostavili da ne bi moglo biti nekoliko mogućih života koji bi bili jednako vredni da bi ih neki pojedinac vodio?“⁶² On ovo ilustruje na primeru sa Bet, koji je već bio navođen u ovom radu. Kao što smo videli, Bet nije imala adekvatne osobine koje bi je učinile dobrim piscem. Rečeno slobodnijim jezikom, Bet nije stvorena da bude pisac. S obzirom na svoje osobine, Bet bi mogla

60 Razmotriti sve ove prigovore, ili ih čak samo okvirno izložiti, prevazilazilo bi okvire ovog rada.

61 Railton, P.: „Facts and values“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003.

62 *Ibid.*, str. 61.

da bude računovođa koji se u slobodno vreme bavi očuvanjem prirodne sredine, ali bi Bet isto tako mogla da radi u agenciji za očuvanje prirodne sredine i da se u slobodno vreme bavi igranjem bridža. Sasvim je razumljivo da su osobine Bet takve da bi i jedan i drugi život mogli da budu jednako dobri za nju. Prema Rejltonu, obe ove mogućnosti su zaista jednako dobre.

Mislim da ovim odgovorom Rejlton donekle izbegava da se osvrne na pravu suštinu ovog prigovora. Naime, prema prigovoru, smatra se da je moguće da na osnovu potpune činjeničke informisanosti osoba A+ (koja je idealno informisana i racionalna) dođe do dva *neuskladiva* rešenja o tome šta je dobro za osobu A. Na taj način, ispada da idealna informisanost i instrumentalna racionalnost mogu da vode u dva *suprotna* pravca. Ovo nas dovodi do jednog poznatog prigovora koji je Rejltonovoj teoriji uputio Dejvid Sobel. Evo kako Sobel objašnjava u čemu je suština problema:

„Naše postojeće evaluativne perspektive se menjaju u toku vremena. Možemo stoga očekivati da ćemo različito odgovarati na činjeničko i iskustveno znanje u različitim vremenima u našoj budućnosti.“⁶³

Dakle, Sobel kaže kako se naše evaluativne perspektive menjaju u toku vremena. Zbog toga, možemo očekivati da ćemo različito odgovarati na isto činjeničko i iskustveno znanje u različitim vremenima u našoj budućnosti. Ali, sasvim je zamisliva situacija da mogu postojati *dve vrednosne perspektive u isto vreme*. Do ove situacije može da dođe na osnovu toga što *same* činjenice, koje konstituišu reduktivnu osnovu, zapravo uopšte ne mogu da dovedu do nekog vrednosnog suda. Ove činjenice samo *opisuju* okolnosti i osobine. One su, u tom smislu, deskriptivne (*descriptive*)⁶⁴. Da bi mogle da dovedu do nekog suda o tome šta je za nekoga dobro, one moraju da budu *interpretirane* na osnovu nekog vrednosnog standarda. A kako može biti više različitih standarda, izgleda sasvim zamislivo da mogu postojati dve vrednosne perspektive (koje proističu iz različitih vrednosnih standarda), koje postoje u isto vreme i na osnovu istih činjenica u reduktivnoj osnovi.

Zapravo, suština prigovora koji bih želeo da uputim Rejltonu jeste u činjenici da on najčešće govori kao da činjenice u reduktivnoj osnovi *same određuju* šta je dobro i ispravno. Tako, na primer, on kaže da Bet nema osobine da bude dobar pisac⁶⁵. Međutim, on može samo da kaže da ona nema one osobine koje bi *na osnovu prihvaćenog standarda* činile da ona bude dobar pisac. Njene osobine same za sebe, strogo govoreći, nisu ni odgovarajuće ni neodgovarajuće. Sasvim je mo-

63 Sobel, D.: „Full information accounts of well-being“, *Ethics* 104, 1994, str. 805.

64 Tako, ove činjenice samo kažu da Bet nije sklona upuštanju u misaone konstrukcije; da nema izdržljivost za dugotrajno analiziranje zamišljenih situacija, i tome slično.

65 Railton, P.: „Facts and values“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003, str. 50.

guće da bi iste ove osobine činile da ona bude dobar pisac, ukoliko bismo stvari vrednovali na osnovu drugog standarda. Rejlton ovu mogućnost ne uzima u obzir. Zapravo, moderna istorija je puna slučajeva koji pokazuju da su ljudi koji nisu imali odgovarajuće osobine, prema prihvaćenim standardima, ostavili veliki trag u svojim profesijama, a na taj način posredno uticali na menjanje tih standarda. A ako je to istina, da li je onda moguće reći da je *zaista* dobro da Bet ne bude pisac?

Dakle, zašto bi bilo nemoguće da postoje dva standarda, koja su potpuno u skladu sa činjenicama o nekoj osobi (npr. Bet) i njenim okolnostima, a dovode do potpuno različitog odgovora. Ovo naročito može da se primeni na moralnu ispravnost, jer mi smatramo da u pogledu morala postoji više različitih moralnih standarda. Rejlton bi rekao da bi Bet+ znala za oba ova standarda. Ali, zašto se pretpostavlja da je bilo koji od ova dva standarda bolji? Da li se uopšte može reći da je jedan vrednosni (ili moralni) standard *bolji* od nekog drugog? Na ovo pitanje postaje naročito teško odgovoriti kada je postavljeno za moralni kontekst. Dakle, da li se *zaista* može reći da je jedan standard ili skup pravila više u skladu sa onim što je instrumentalno racionalno sa stanovišta socijalne racionalnosti?

Možda Rejlton hoće da kaže da je za Bet dobro ono što je u skladu sa onim standardom koji važi u njenoj sredini i u njeno vreme?⁶⁶ Ali, ovaj odgovor u velikoj meri izgleda kao relativističko rešenje. U ovom slučaju, Rejlton bi mogao da odgovori da je ovo tipičan primer tzv. *relacionalnog dobra*⁶⁷, tj. to je dobro za tu određenu osobu u tim određenim okolnostima, a prihvaćeni vrednosni standard je deo tih okolnosti. Vrednosni standard bi na taj način bio samo jedna od činjenica u reduktivnoj osnovi. Međutim, moguće je da jedno društvo istovremeno prihvata dva različita (ili čak sukobljena) vrednosna standarda. Isto tako, moguće je da u pogledu neke profesije postoje različiti vrednosni standardi. Ovo nije samo puka mogućnost, već se vrlo često dešava. Kojem standardu tada treba dati prednost? Isto tako, šta bi se dogodilo ukoliko Bet ima *neke* osobine koje su u skladu sa prihvaćenim standardom, ali nema neke druge osobine? Gde je postavljena granica kada nešto postaje dobro za nju? Da li kada ima više od pedeset posto zahtevanih osobina, ili kada ima makar dve ili tri ključne osobine? Da li je izvesno da je na ova pitanja uopšte moguće dati odgovor?

Koliko je uverljivo reći da je potpuna informisanost i instrumentalna racionalnost dovoljna da nam pruži odgovor na ova pitanja? Rejlton, ukoliko je moja analiza ispravna, samo pretpostavlja pozitivan odgovor na ovo pitanje, a ne dokazuje ga. Dakle, kao konačan zaključak ovog rada, verujem da možemo da kažemo da je Rejltonovo stanovište krajnje izazovno i detaljno razrađeno. Nažalost, sve to Rejltonu ipak ne pomaže da u potpunosti pruži odgovor na mnoga pitanja

66 Na osnovu onoga što Rejlton tvrdi u svojim tekstovima, ovo izgleda kao najuverljivije objašnjenje njegovog stanovišta.

67 Zapravo, Rejlton se zalaže za upravo ovakav pojam dobra.

koja su postavljena u zaključku ovog rada. Međutim, precizan odgovor na ova pitanja je upravo ono što se zahteva da bi jedno naturalističko stanovište moglo imati visok stepen plauzibilnosti.

Voin Milevski
Filozofski Fakultet Beograd

Literatura

- Jackson, F., and Pettit, P.: „Moral functionalism and moral motivation“. *Philosophical Quarterly* 45, pp. 20-40. 1995.
- Jackson, F., and Pettit, P.: „Program explanation: a general perspective“. *Analysis* 50, pp. 107-17. 1990.
- Miller, A.: *An Introduction to Contemporary Metaethics*, Polity Press, Cambridge UK, 2003.
- Moore, G. E.: *Principia Ethica*, rev. edn. Cambridge University Press, Cambridge 1993.
- Railton, P.: „Facts and values“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003.
- Railton, P.: „Moral realism“, u Railton, P.: *Facts, Values, and Norms: Essays Toward a Morality of Consequence*, Cambridge University Press, Cambridge 2003.
- Railton, P.: „Naturalism and Prescriptivity“, *Social Philosophy and Policy* 7, pp. 151-174. 1989.
- Railton, P.: „Reply to David Wiggins“, In J. Haldane and C. Wright (eds) *Reality, Representation, and Projection*, Oxford: Oxford University Press, pp.315-28. 1993.
- Sayre-McCord, G.: „Moral Realism“, u Copp, D.: *The Oxford Handbook of Ethical Theory*, Oxford University Press, Oxford, 2006.
- Smith, M.: *The Moral Problem*, Oxford: Blackwell. 1994.
- Sobel, D.: „Full information accounts of well-being“, *Ethics* 104, pp. 784-810. 1994.

Voin Milevski

Peter Railton's Moral Realism

(Summary)

Peter Railton is a moral realist, a naturalistic cognitivist, and a reductivist. He is a moral realist because he believes that moral facts exist. These moral facts are constituted by a complex set of natural facts (this is why Railton is a *naturalistic* realist). In order to make his naturalism plausible, Railton has to prove that moral facts (which are constituted by natural facts) can satisfy certain important conditions. Namely, he has to show that moral facts can have both explanatory and normative role. In the first part of this paper I shall attempt to demonstrate Railton's arguments with which he proves that these conditions are satisfied in the area of non-moral goodness and in the area of moral rightness. In the conclusion of this paper I shall attempt to show that the most serious argument against Railton's position is that Railton does not and cannot give a plausible answer to some very important questions about moral standards.

KEY WORDS: moral realism, naturalism, reductionism, reforming definition, reductive basis, objective interest, evaluative standards.